

דף תרגול: בין עובדה לבדיה – חשיבה ביקורתית ושיח מכבד

מהדורה למורה **רגיל**

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- לזהות מאפיינים של מידע כוזב וללמוד שלושה צעדים להתגוננות מפניו
- להבין מדוע דמוקרטיה זקוקה למידע מהימן ולשיח מכבד
- לתרגל אוצר מילים ושם הפעולה בהקשר הנושא

גרסה רגילה – כל הפריטים.

חלק א' – הבנת הנקרא

1. א – תמונות מהירח עם יצורים מכונפים
2. ב – שהוא היה בדיה
3. ב – היום המידע מתפשט מהר יותר
4. ב – להראות שמידע כוזב קיים מזמן ושהיום הוא מתפשט מהר יותר
5. ב – כדי שנשתף לפני שנחשוב

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – הטקסט אומר שהתברר שהכול היה בדיה
2. נכון – כך נאמר בפסקה 3
3. לא נכון – הטקסט אומר שהאחריות היא גם של הקוראים
4. נכון – כך מוגדר בפסקה 4

חלק ג' – אוצר מילים

1. בדיה
2. מהימן
3. להשמיץ
4. מושכל
5. לשבש

חלק ד' – התאימו מושג להסבר

- 1 – ד (סיפור שהומצא ואינו אמת)
- 2 – ה (אפשר לסמוך עליו)
- 3 – א (להפריד בין רצוי ולא רצוי)
- 4 – ג (בודקים מה עובר ומה נעצר)
- 5 – ב (לקלקל פעולה תקינה)

חלק ה' – סדרו את שלבי הבדיקה לפני שיתוף

1. עוצרים ושמים לב לרגש שהמידע מעורר
2. בודקים מי המקור ומתי המידע פורסם
3. בודקים אם מקורות מהימנים נוספים מדווחים על כך
4. בודקים אם התמונה שייכת באמת לאירוע
5. מחליטים אם לשתף

חלק ו' – כתיבה והבעת עמדה

1. הצגת הסוגיה וטענה מרכזית ברורה, שימוש במילת טיעון כמו 'לטענתי'
2. המפיץ נפגע באמינותו, המקבל מוטעה, והאדם שעליו דיברו נפגע בשמו

כרטיס יציאה – מה לחפש

- עוצרים, בודקים, מחליטים
- לתקוף רעיון=להתמודד עם הטיעון; לתקוף אדם=להשמיץ ולפגוע בו אישית
- כי המידע עובר היום בעיקר מאדם לאדם וכל שיתוף הופך אותנו ל'עורכים' קטנים

טיפים להפעלה:

- אפשר לפתוח בשאלת הכיתה המוצעת על מניעים להצבעה כדי לחבר לנושא הדמוקרטיה
- מומלץ לתרגל בעל פה את שלושת הצעדים (עוצרים-בודקים-מחליטים) לפני מילוי חלק הסידור
- בחלק הכתיבה כדאי להזכיר את בנק מילות הטיעון שמופיע בעמוד המקורי

דף תרגול: בין עובדה לבדיה – חשיבה ביקורתית ושיח מכבד

דף התלמיד/ה **רגיל**

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

המאמר שקראתם עוסק בהבדל בין עובדה לבדיה, בדרכים לזהות מידע כוזב וברוח של שיח מכבד שעליה נשענת הדמוקרטיה. בדף זה תתרגלו הבנה, אוצר מילים ולשון בהקשר הטקסט.

1 חלק א' – הבנת הנקרא

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה פורסם בעיתון בניו יורק בקיץ 1835?

א) תמונות מהירח עם יצורים מכונפים ב) ראיון עם נשיא ארצות הברית ג) סיפור על מלחמה בים

ד) כתבה על טלסקופ חדש בלבד

2. מה התברר בסוף לגבי סיפור הירח?

א) שהוא נכון לגמרי ב) שהוא היה בדיה ג) שהאסטרונום קיבל פרס ד) שהעיתון נסגר מיד

3. לפי הטקסט, מה ההבדל בין היום לבין שנת 1835 בהפצת מידע כוזב?

א) היום אין יותר מידע כוזב ב) היום המידע מתפשט מהר יותר ג) היום רק עיתונים מפיצים מידע

ד) אין שום הבדל

4. מה מטרת סיפור הירח בפתיחת המאמר?

א) ללמד אסטרונומיה ב) להראות שמידע כוזב קיים מזמן ושהיום הוא מתפשט מהר יותר

ג) לשבח את העיתון ד) להוכיח שאין לסמוך על מדענים

5. מדוע לפי הטקסט מידע כוזב מנסה לעורר רגש חזק?

א) כדי שנקרא בעיון ונבדוק היטב ב) כדי שנשתף לפני שנחשוב ג) כדי שנתעניין במדע

ד) כדי שנזהה אותו בקלות

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	סיפור הירח משנת 1835 התברר כאמיתי.	☐	☐
2	מידע כוזב מנסה לעורר רגש חזק כדי לגרום לנו לשתף מהר.	☐	☐
3	לפי הטקסט, האחריות לבדוק מידע מוטלת רק על אתרי החדשות והמומחים.	☐	☐
4	שיח מכבד פירושו להתמודד עם הטיעון ולא להשמיץ את האדם שאמר אותו.	☐	☐

3 חלק ג' – אוצר מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. סיפור שהומצא ואינו אמת נקרא _____

2. מידע שאפשר לסמוך עליו הוא מידע _____

3. לדבר רע על אדם כדי לפגוע בשמו נקרא _____

4. מידע המבוסס על מחשבה והבנה נקרא _____

5. לקלקל או להפריע לפעולה תקינה נקרא _____

4 חלק ד' – התאימו מושג להסבר

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. בדיה	___	**א.** להפריד בין רצוי ולא רצוי
2. מהימן	___	**ב.** לקלקל פעולה תקינה
3. לסנן	___	**ג.** בודקים מה עובר ומה נעצר
4. שומרי סף	___	**ד.** סיפור שהומצא ואינו אמת
5. לשבש	___	**ה.** אפשר לסמוך עליו

5 חלק ה' – סדרו את שלבי הבדיקה לפני שיתוף

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	מחליטים אם לשתף
☐	בודקים מי המקור ומתי המידע פורסם
☐	עוצרים ושמים לב לרגש שהמידע מעורר
☐	בודקים אם התמונה שייכת באמת לאירוע
☐	בודקים אם מקורות מהימנים נוספים מדווחים על כך

6 חלק ו' – כתיבה והבעת עמדה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. כתבו פסקת פתיחה קצרה למאמר טיעון בנושא: חשיבה ביקורתית היא חובה אזרחית.

2. הסבירו כיצד שיתוף ידיעה כוזבת ברשת יכול לפגוע בשלושה: במפיץ, במקבל ובמי שמדברים עליו.

כרטיס יציאה

מהם שלושת הצעדים להתגוננות מפני מידע כוזב?

מה ההבדל בין לתקוף רעיון לתקוף אדם?

מדוע לפי הטקסט כל אחד נושא באחריות לבדוק מידע לפני שיתוף?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀